

*ZAPOBIEGANIE PRZEMOCY W KONTEKŚCIE UCZNIÓW
CUDZOZIEMSKICH - REFLEKSJE PO SZKOLENIACH Z ZAKRESU
MOWY NENAWIŚCI ORAZ DZIAŁAŃ ANTYDYSKRYMINACYJNYCH*

Konferencja „WIDZIEĆ WIĘCEJ - REAGOWAĆ
WCZEŚNIEJ – agresja, przemoc i cyberbullying w
WIELOKULTUROWYM środowisku szkolnym”

Dr Adam Bulandra
Stowarzyszenie INTERKULTURALNI.PL

SZKOLENIA DLA RAD PEDAGOGICZNYCH W KRAKOWIE

- Szkolenia na zlecenie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nr 4 w Krakowie
- 21 szkoleń po 3 godziny lekcyjne
- 18 szkół podstawowych + 3 szkoły ponadpodstawowe
- 12 szkoleń stacjonarnych + 9 szkoleń online
- 870 przeszkolonych nauczycieli

Tematyka:

- Zapobieganie przemocy i dyskryminacji w szkole – aspekty prawne.
Społeczne bariery integracji
- Mowa nienawiści w szkole – przyczyny i rozwiązania
- Radzenie sobie z konfliktami w środowisku społecznym – aspekty prawne

BEZRADNOŚĆ WOBEC SKALI ZJAWISKA

SKĄD NENAWIŚĆ W SZKOLE

- Szkoła jako podstawowe środowisko wychowawcze – konsekwencja relacji społecznych i ich intensywności
- Stereotypy i uprzedzenia nabywane w procesie socjalizacji
- Oddziaływanie autorytetów – rodzina, wzory społecznościowe
- Wzmocnienie grupowe – oczekiwania grupy rówieśniczej, potrzeba przynależności i hierarchizacji
- Modelowane niedojrzałością – brak rozeznania konsekwencji, brak hamulców społecznych

Jak popkultura i media społecznościowe kształtują tendencję do okazywania nienawiści

algorytmy i struktury nagród

mimetyzm influencerów

ironia i prześmiewczy humor normalizujący zniewagi

odczłowieczające stereotypy i banki filtrujące

odgrywanie tożsamości i radykalizacja odbiorców

grywalizacja i zubożenie

memy wzbudzające panikę moralną, dezinformacja i „gwizdki dla psa”

Punkty interwencji:

- edukacja medialna i krytyczne myślenie
- projektowanie platform (redukcja rekomendacji skrajności, ograniczanie virality, friction)
- moderacja i zasady
- odpowiedzialność twórców i marek
- wsparcie ofiar i świadków
- kontrnarracje

Minimalizowanie nienawiści służy spójności społecznej i mieści się w ramach prawnych.

 **SYGNAŁY
TOŻSAMOŚCIOWE**

**USPÓJNIANIE
WEWNĘTRZNE**

**REDUKOWANIE
PODOBIENSTW /
PODKREŚLANIE RÓŻNIC
→ POLARYZACJA**

**PRESJA GRUPY
I LIDERA –
NAGRODY I KARY**

**WZMACNIANIE
ZACHOWAŃ**

**ŁĄCZENIE WOKÓŁ
NEGATYWNYCH WARTOŚCI**

**ŁĄCZENIE WOKÓŁ NEGATYWNYCH
WARTOŚCI → KRÓTKA DROGA DO
DEMORALIZACJI I SKRAJNEJ NIENAWIŚCI**

Dyskryminacja jako podstawa różnych form zachowań piętnujących:

Unikanie

Piętnowanie

Ponížanie,
ośmieszanie,
podważanie
umiejętności

Hejt

Przemoc

NIENAWIDZIMY

WSZYSTKICH

LEGIOFCZARYC

legia.com

legia.com

legia.com

legia.com

legia.com

legia.com

legia.com

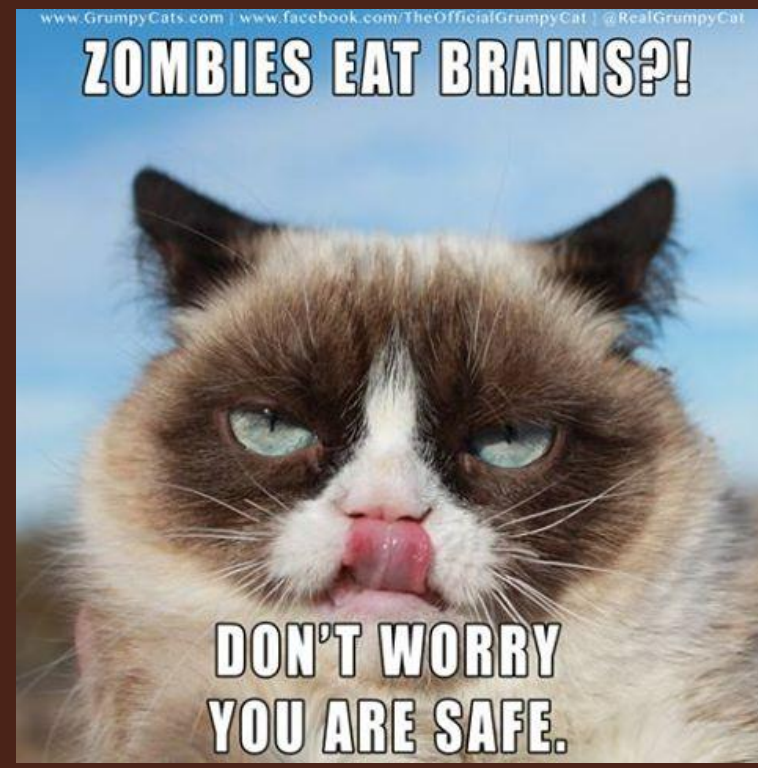
legia.com

legia.com

legia.com

Jak wygląda normalizacja nienawiści przez satyrę i memologię?

Sprawa Marcina z poznańskiego liceum

– skarbnika w samorządzie szkolnym

Przykłady wyrazów, wyrażeń i zdań (cytaty)
<i>smoluch, osranoskóry</i>
<i>Czarny w marcinku????? Jak by powiedział Popiołek „świat się kończy...”</i>
<i>No i PO tym zdjęciu widać kto stoi za tym całym protestem..</i>
<i>małpa</i>
<i>Ścierwo, niech tam zostanie. Nie można zaśmiecać Polski</i>
<i>murzyńska hołota, zalew czarnoty</i>
<i>Murzynek bambo w afryce mieszka, czarny to złodziej pono koleżka;</i>

Inne przykłady z życia szkolnego

Do dziewczynki z matki Kongijki i ojca – Polaka

– w przedszkolu:

Od 5letniego chłopca w obecności wychowawczyni (bez reakcji):

„Jesteś brudna, nawet gdybyś się wyszorowała do czysta, to i tak nigdy nie będziesz biała. Masz plaskatą twarz.

Wyglądasz jakbyś się zderzyła z dupą pawiana”

Inne przykłady z życia szkolnego

Do dziewczynki z Ukrainy – nauczycielka z Lublina w szkole podstawowej:

„Myślicie, że macie tu jakieś prawa? NIE. Przyjechaliście tutaj i korzystacie z wszystkiego za darmo. Jeśli Wam się nie podoba – WRACAJCIE NA UKRAINĘ”

Do dziewczynki z Ukrainy wywołując do odpowiedzi i stawiając jedynkę – nauczycielka dyplomowana z Poznania
„Nic nie jesteś warta, siadaj. Wracaj do domu, może tam będzie ci lepiej”

Rysunek 1.

prawda czasem bywa gorzka by zewnatrz zmienić się musisz chcieć też i od środka nie kupuje tego co nie będzie mi potrzebne sama zdecyduje co jest dla mnie najlepsze!

2144 odpowiedzi 9745 lubi to 2 prezenty

+ Obserwuj

Wyślij prezent

Wisła Kraków to są Kurwy!!!! Żydy jebane
Dramatyzujesz weś coś na uspokojenie !

4 miesiące temu

9 osoby lubią to

Źródło: Ask.fm.

Rysunek 2.

prezent=50like,dzięki,obs. za prosby o lajki blokuje chuje

7642 odpowiedzi 46156 lubi to 6 prezenty

+ Obserwuj

Wyślij prezent

Jaką krew mają Żydzi?... GAZOWANA :3 Kataricz
hahahahaha co robi mały żyd siedzący przy kominie? czeka na rodziców

6 miesięcy temu

3 osoby lubią to

Źródło: Ask.fm.

moze komory gazowe dla pedalow?

Like Reply Yesterday at 11:15

Zboki pod most

Like Reply Yesterday at 08:45

Proponuje noclegownie w komorach gazowych!!!

Like Reply Yesterday at 07:44

Źródło: Facebook.com.

Rysunek 5.

Nacharchalabym Ci na twarz :

Wczoraj o 10:35

z chęcią nacharałabym ci na ryj bo takich jak ty szpetnych to sie tempi i zrobił byś coś z swoim wyglądem bo pewnie na ulicy też sie z cb śmieją tak jak tu wiec nara i spójrz do lustra jak jeszcze nie penknał ;d

Wczoraj o 10:17

Źródło: Fotka.pl.

Murzyni

Wrzucone 7 października 2010 o 13:57 przez Sroka (PW) | Skomentuj (3) | było | Do ulubionych

13

Lubie fot

Źródło: Komixy.pl.

No nie! Zajełabym. W ogóle wypławić trzeba tych skurwysynów! To są właśnie podludzie!

Like · Reply · 4 · 4 November 2013 at 04:07

Źródło: Facebook.com.

Rysunek 10.

opowiedział(a) 2011-05-14 14:11:15:

Dla mnie cygani to brudasy, których powinno się wytepić, a przynajmniej stworzyć im getto. Nie spotkałam jeszcze nigdy miłego cygana, stąd moja opinia.

6

0

opowiedział(a) 2011-05-29 16:26:09:

brudasy bez obycia.. 'prysznic' powinien ich czekać.

6

0

opowiedział(a) 2011-05-15 12:00:51:

Też nie spotkałam miłego cygana ani raz w życiu, a jak już wielokrotnie powtarzałam są moimi sąsiadami (na moje WIELKIE nieszczęście). To zwykli brudni analfabeci, którzy jedyne co umieją robić, to kraść, a pracować nie umieją. Całe dni leżą przed telewizorem i żrą (a potem wyglądają jak opasie prosiaki ;d), nic nie robią dla kraju, a jeszcze dostają zasiłki i musimy ich utrzymywać! To pasożyty żerujące na naszym pieniądzu!

5

0

Źródło: zapytaj.onet.pl.

Cyganie

Im ONZ nie przyznał państwa

www.demotywatory.pl

DEMOTYWATORY.PL

Dlaczego Rumuni wstają skoro świt...?

By się dłużej opie.dalac...

CYGAŃSKI STARTER PACK

Cyganskie mokasyny:

Blasty.pl

Blasty.pl

Carrefour

Ketchup

cygański

300 g

blasty.pl

Carrefour

chup

cygański

300 g

blasty.pl

CYGAŃSKI LAPTOP

Blasty.pl

CZTERORDZENIOWY

Blasty.pl

CYGAŃSKIE ROLKI

blasty.pl

1 tys. 709 2 tys. 400 tys.

Sergiusz Gór... @thenitrozyn... · 5 g.

Wstydem jest to, że my musimy płacić by polskie lafiryndy studiujące jakies socjologię i inne gówna dla blondynek się kurwily za granicą.

Chcesz się kurwic to kup sobie bilet do hurgady dziwko z Łomży, ja za to placić nie chce.

#stopErasmus

3 273 15 tys.

Mateusz Lech @MattLech23 · 1 g.

Przypięte przez osoby, które obserwujesz

Vatnik Soup @PKallioniemi · 21 lis

opublikowano

155 206 1 tys. 29 tys.

Piotr @petrus_paulus7 · 13 g.

Pytanie: Myślicie że ci co wierzą w to że nas zaatakuje to są ci sami co wierzyli w cudowność eliksiru w czasach Dawida 19?

Ukraina nas broni przed Rosją tak samo, jak szczepionka nas chroni przed Covidem. W OBU PRZYPADKACH CHODZI TYLKO O KASĘ

58 74 468 5 tys.

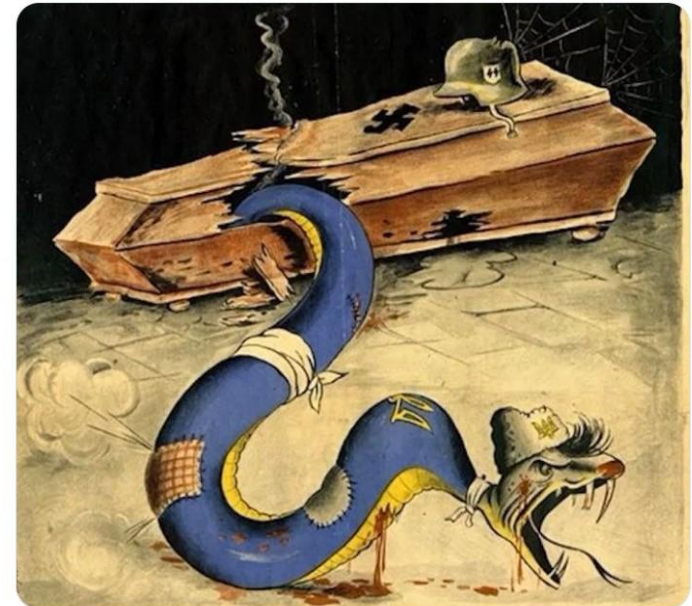
Przypięte przez osoby, które obserwujesz

Vatnik Soup @PKallioniemi · 21 lis

Marcin Popadiak @MarcinPopadiak · 16 g. ukraina musi upaść tak jak musiały upaść hitlerowskie niemcy

ideologia nazistów którzy traktuja innych za podludzi, robią czystki etniczne i zabijają dzieci za ich pochodzenie jest NIEAKCEPTOWALNA

szkoda że to Rosja a nie my robimy z tym porządek

78 36 185 2 tys.

PRZYCZYNY PRZEMOCY, HEJTU I NENAWIŚCI W SZKOLE

Różnice płciowe (skierowane no płęć przeciwną, lub atrybuty kobiecości/ męskosci + LGBT)

Różnice etniczne, narodowościowe, rasowe

Różnice w statusie społecznym

Różnice w poziomie intelektualnym

Różnice wynikające ze stanu zdrowia i sprawności

Każda różnica?

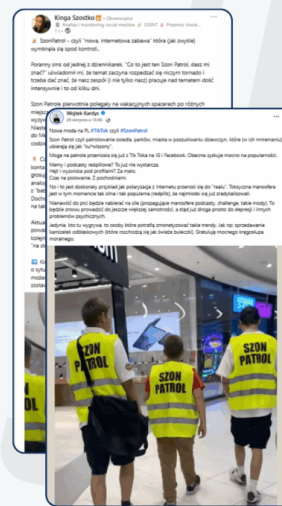

Każda różnica?

Skąd wiemy o „szon patrolach”?

Źródło: Instytut Monitorowania Mediów

15 mln
Zasięg w prasie, radiu, TV, internecie i social mediach

Statystycznie co 2 osoba w Polsce miała kontakt z tymi treściami

113 tys.
Liczba interakcji w social mediach

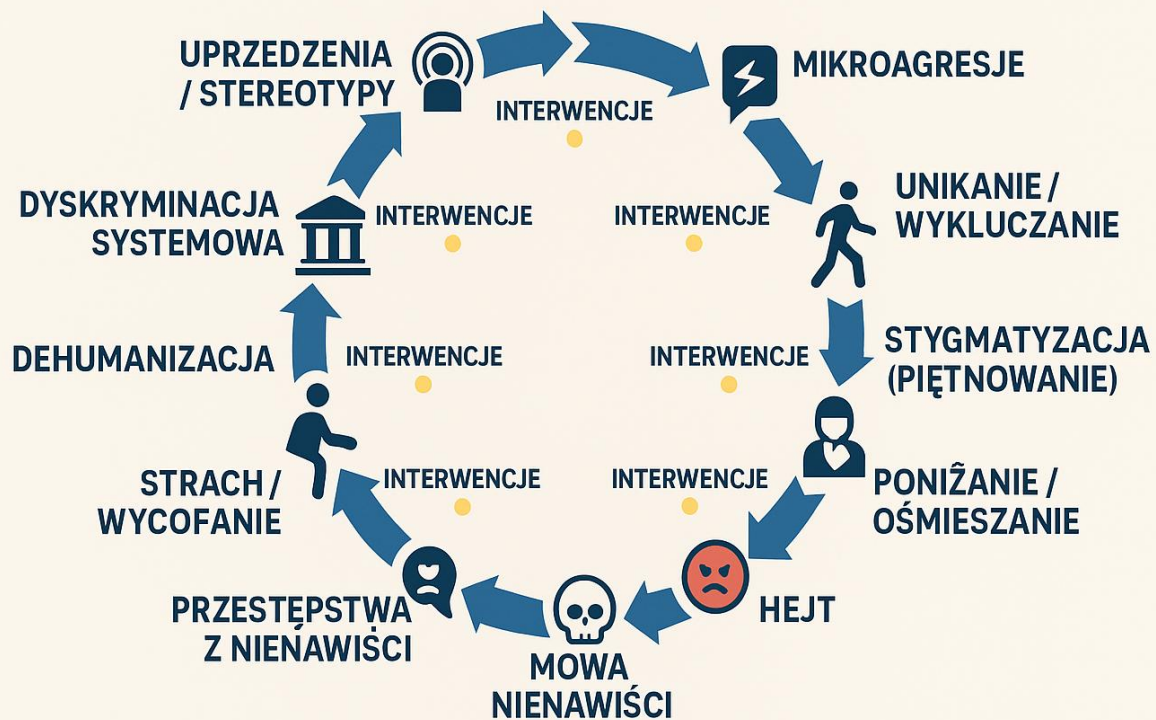
Analiza przeprowadzona na podstawie przekazów w polskiej prasie radiu, telewizji, portalach internetowych i social mediach w dniach 28.08-4.09.2025 r. (do godz. 12:00)

IMM 25 LAT

BEZRADNOŚĆ WOBEC BRAKU NARZĘDZI REAKCJI

ZASADA ESKALACJI DYSKRYMINACJI

CYKL UPREDZEŃ, DYSKRYMINACJI I NIENAWIŚCI

Definicje:

- Brak legalnej definicji mowy nienawiści utrudnia tworzenie narzędzi prewencji
- konflikt światopoglądowy utrudnia konsensus co do podmiotów objętych ochroną – kwestia granic wolności słowa
- brak zgody na jawne ściganie karne zachowań motywowanych nienawiścią: brak w kodeksie karnym, ale definicja przestępstwa + zasady wymiaru kary.
- Mowa nienawiści – forma przestępstwa?
- odpowiedzialność karna nieletnich – jest łatwiej?

CZEGO OCZEKIWALI NAUCZYCIELE A CZEGO NIE MOGLI DOSTAĆ?

Z ankiet ewaluacyjnych:

- najczęściej: brak konkretnych rozwiązań, narzędzi i pomysłów
  - : mieliśmy już takie szkolenia i wszystko już wiemy
  - : szkolenia się powtarzają a rozwiązań dla nas wciąż brak
  - : zarzut, że instrumenty prawne są nieadekwatne, a system niewydolny

MOWA NENAWIŚCI I INNE FORMY PRZESTĘPSTW Z NENAWIŚCI

- Art. 257 i 256 kodeksu karnego
- Nawoływanie do zbrodni wojennych i zbrodni przeciw ludzkości
- Zniesławienie i zniewaga
- Obraza uczuć religijnych
- Uporczywe nękanie – stalking
- Groźby bezprawne, zmuszenie
- Naruszenie nietykalności, uszkodzenie ciała, bójka, pobicie
- Udostępnienie wizerunku nagiej osoby lub odwzorowania czynności seksualnych bez zgody

- Problematyka motywacji w systematyce karania

SCHEMAT REAKCJI PRAWNEJ

- Reakcja wewnętrzzszkolna
- Reakcja wspierająca – instytucje społeczne
- Reakcja prawnokarna (ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich)
  - *wgląd w sytuację dziecka/rodziny (Sąd Rodz.)*
  - *zespół interdyscyplinarny*
  - *kształcenie specjalne w zw. z zagrożeniem niedostosowaniem społecznym (OZSS, PPP, OSW)*

Więcej szacunku dla młodego wizerunku

Czy wiesz, że Twój wizerunek w sieci
to nie tylko zdjęcia i nagrania, ale także sposób, w jaki prezentujesz się w internecie?

Wizerunek – ważna sprawa, dbaj o niego – to podstawa!
Twój wizerunek to coś więcej niż zdjęcia i filmiki. Są to też Twoje posty, komentarze, lajki i udostępnienia. Każda Twoja aktywność w internecie buduje Twój cyfrowy ślad. Dlatego warto pamiętać, że to, co robisz online, tworzy Twój obraz w sieci!

Udostępniasz? – przemyśl sprawę, weź też innych pod uwagę
Zastanów się, czy na pewno chcesz, aby dany materiał był widoczny dla wszystkich oraz czy nie spowoduje to negatywnych skutków dla Ciebie lub innych. Jeśli publikujesz wizerunek innej osoby, zawsze zapytaj ją o zgodę.

Publikacja zdjęcia bez zgody? To nie są dobre metody
Jeśli ktoś chce opublikować zdjęcie lub film, na którym jesteś, powinien zapytać o Twoją zgodę, a Ty masz prawo odmówić. Twoje zdanie jest bardzo ważne!

Ustawienia prywatności to kwestia Twojej ostrożności
Jeśli masz konto w mediach społecznościowych, ustaw widoczność swojego profilu jedynie dla Twoich znajomych oraz zablokuj możliwość zamieszczania postów na Twoim profilu przez inne osoby.

Chroń swoje dane i postaw na rozsądne udostępnianie
Unikaj udostępniania danych osobowych i wysyłania lub publikowania swoich zdjęć, które będą zawierały informacje o tym, gdzie znajdujesz się Ty, Twoja rodzina lub znajomi. Nie wrzucaj do sieci zdjęć dokumentów, swojego adresu i numeru PESEL.

Jeżeli nie masz pewności, czy coś możesz udostępnić, zapytaj o to zaufaną dorosłą osobę.

Gdzie szukać pomocy, gdy ktoś łamie Twoje prawo do prywatności w sieci?

- Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznik Praw Dziecka: **800 12 12 12** oraz czat: czat.brpd.gov.pl
- Telefon Zaufania dla dzieci i młodzieży: **116 111** oraz czat: 116111.pl/czatuj
- Zgłaszanie nielegalnych treści w internecie: dyzurnet.pl

Organizator kampanii: RZECZNIK PRAW DZIECKA
Partner: UODO

STOSUNKI WSZKOLE

Reakcja na przemoc i prześladowanie:

- regulamin szkoły – procedury reakcji na przemoc/ standardy ochrony małoletnich
- Ogólne przepisy oświatowe i cywilnoprawne (dobra osobiste)

Sankcje za niewłaściwe zachowanie: obniżenie zachowania, rozmowa z dyrektorem, upomnienia, naprawienie szkody, skrucha, prace społeczne, współpraca z PPP, skierowanie sprawy do sądu rodzinnego – orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w związku z niedostosowaniem (RODKi, MOPRy – kierują do OSW), wgląd w sytuację opiekuńczo-wychowawczą, kuratela, rodzina zastępcza, środki poprawcze i wychowawcze.

Z CZYM NAUCZYCIELE SOBIENIE RADZĄ?

- Obserwacja i diagnoza zjawiska – zbyt późno dowiadują się o problemie
- Wirtualizacja życia – brak dostępu do kanałów cyfrowych używanych przez młodzież
- Rodzice – hamulcowi reform, konflikt metod i stylów wychowania
- Własny światopogląd – konflikty ideologiczne
- Własna wiedza – uleganie dezinformacji, szczególnie w temacie migracji i jej wpływu na życie społeczne

IV. Co było najstarszą stroną szkolenia?

Brak obywatelskości, doszukiwanie się problemów tam gdzie ich
nie ma, ewidentne nieuznanie rzeczywistości, krasackie podejście

IV. Co było najstarszą stroną szkolenia?

Przez długie lata podejście do rzeczywistości

KONKRETY, KTÓRE SĄ CODZIENNOŚCIĄ SZKOŁY

JAK REALIZOWAĆ FUNKCJĘ WYCHOWAWCZĄ SZKOŁY W DUCHU TOLERANCJI?

Włączanie treści antydyskryminacyjnych w podstawę programową przedmiotów

Monitorowanie zachowań uczniów oraz ich aktywności w szkole i poza szkołą

Ograniczenie swobody korzystania ze smartfonów – lekcje uświadamiające na temat zagrożeń w sieci (problem apek – np. X, FB, Insta, Tik Tok)

Lekcje tolerancji oraz o zagrożeniach (siłami własnymi, NGO, policja, idole młodzieży)

Praca z projektem o elementach integrujących/rozwiązujących problemy

Włączanie rodziców w projekty integracyjne i antydyskryminacyjne – teatr, film,

Polityka zera tolerancji dla przemocy i hejtu - w dokumentach szkolnych

Reakcja instytucjonalna – ostateczność?

CO ROBIĆ BY BYŁO DOBRZE?

Uczyć i wychowywać w kontrze do trendów
Zdobywać aktualną wiedzę, uczyć selekcji informacji

Zapewniać rzeczywisty kontakt między dziećmi z różnych środowisk w warunkach kontrolowanych – projekty, wydarzenia, wycieczki, sport, metody oparte na sztuce

Pracować z rodzicami i środowiskiem społecznym

Wykorzystywać lokalne zasoby kulturowe i kapitał społeczny.

Zero tolerancji dla przemocy i hejtu

